

Universitat
de les Illes Balears

TREBALL DE FI DE GRAU

GUIA BÀSICA PER A TRACTAR LA INCLUSIÓ DE L'ALUMNAT AMB TEA A DINTRE DE L'AULA

Maria Torres Escandell

Grau d'Educació Primària

Facultat d'Educació

Any acadèmic 2021-22

GUIA BÀSICA PER A TRACTAR LA INCLUSIÓ DE L'ALUMNAT AMB TEA A DINTRE DE L'AULA

Maria Torres Escandell

Treball de Fi de Grau

Facultat de: Educació

Universitat de les Illes Balears

Any acadèmic 2021-22

Paraules clau del treball:

Trastorn de l'espectre autista, inclusió, estratègies, aula educativa.

Nom de la tutora del treball: Catalina Cardona Costa

Autoritz la Universitat a incloure aquest treball en el repositori institucional per consultar-lo en accés obert i difondre'l en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació

Autor/a		Tutor/a	
Sí	No	Sí	No
☒	☐	☐	☐

Agraïments

A la meva mare Mercedes Escandell Tur, per ser el meu major pilar a la vida i no amollar-me la mà en cap moment durant la meva carrera universitària.

Gràcies per ajudar-me a ser mestra i per ser sa millor mare del món.

A Borja Jiménez Ferrer, per arribar a la meva vida just en el moment perfecte i acompanyar-me i ajudar-me incondicionalment en aquesta última etapa.

A Toni i Marc, gràcies, perquè com sempre ha dit sa mama “has tengut dos mestres dalt d’ençà que vares néixer”.

Sou es millors germans.

A Erik i Elián, sou molt petits encara, però només desig que en un futur com alumnes accepteu i ajudeu als companys/es amb necessitats especials.

A Carol i Natalia, gràcies sempre, per ser família i arribar fins aquí juntes.

A la meva tutora del TFG, Lina Cardona, per ajudar-me, per guiar-me i per fer el camí més fàcil.

Gràcies, Lina.

Gràcies a la UIB, i en especial a Gemma Tur Ferrer i Alberto Sánchez Pedroche, al meu grup i a tots els professors que hem tingut.

Gràcies, de tot cor.

Índex

1. Introducció i justificació	7
2. Objectius	9
a. Generals	9
b. Específics	9
3. Metodologia	10
4. Marc teòric	11
a. Atenció a la diversitat. Legislació i concepte	11
i. Legislació	11
ii. Concepte	14
b. Concepte de l'espectre autista al llarg de la història	15
c. Trastorn de l'espectre autista	17
i. Concepte	17
ii. Etiologia	19
iii. Criteris de diagnòstic	20
iv. Característiques més significatives	22
5. Estat de la qüestió	24
6. Proposta intervencions pràctiques	27
a. Estratègies per a la seva inclusió a dintre de l'aula	27
i. Estratègies pels docents	28
ii. Estratègies per dur a terme amb el grup-classe	33
b. Intervenció educativa a dintre de l'aula	34
i. Tasca docent inicial i progressiva	37
ii. Recursos	40
iii. Material	42
iv. Metodologia	44
v. Treball interdisciplinari	45
c. Atenció a les famílies	46
i. Coordinació famílies-centre educatiu	47
ii. Serveis d'ajuda	47
7. Conclusions	49
8. Annexos	51
9. Referències bibliogràfiques	53

Resum

En el present Treball de Fi de Grau (TFG) es pretenen donar nocions bàsiques a través d'estratègies, recursos, materials, entre d'altres, a dintre de l'aula per als alumnes amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA) en l'etapa d'educació primària, i a més de la importància de tenir coneixements sobre un tipus d'alumnat cada vegada més freqüent en la nostra societat, i per tant, en els centres educatius.

L'educació presenta un gran ventall de principis bàsics i entre aquests es troba l'atenció a la diversitat, per tant, es busca equitat i inclusió educativa per a tot l'alumnat. Com ja he esmentat anteriorment, a dintre del col·lectiu d'Atenció a la Diversitat resulta molt rellevant l'alumnat amb Trastorn de l'Espectre Autista i aquest Treball de Fi de Grau el dedico especialment als nens i nenes amb TEA, ja que requereixen un suport molt substancial a causa de les deficiències que presenten i que amb una mala intervenció educativa es poden agreujar o arribar a l'exclusió, fet que s'ha d'evitar.

Amb aquest treball espero ajudar a obrir nous camins i a projectar una nova societat on no es parli d'inclusió, sinó de convivència i on es respectin els drets, en aquest cas els dels alumnes amb necessitats especials (NEE).

Paraules clau

Trastorn de l'espectre autista, inclusió, estratègies, aula educativa.

Abstract

In the present TFG we intend to give basic notions through strategies, resources, materials, among others, in the classroom environment for students with Autism Spectrum Disorder (ASD) in the primary education stage, and also the importance of having knowledge about a type of student body that is increasingly common in our society, and therefore in schools.

Education presents a wide range of basic principles and among them is the attention to diversity, so that equity and educational inclusion is sought for all students. As it has already been mentioned within the group of Attention to Diversity, students with Autism Spectrum Disorder are very relevant and this work of TFG is especially dedicated to children with ASD, since they require a very substantial support because of the deficiencies they present and that with a bad educational intervention they can access or reach exclusion, something that should be avoided.

With this work I hope to help to open the way and to project a new society in which we do not talk about inclusion, but about coexistence and respect for rights, in this case those of students with special needs (SEN).

Keywords

Autistic spectrum disorder, inclusion, strategies, educational classroom.

1. Introducció i justificació

La UNESCO (2005, 13) destaca l'educació inclusiva com un procés adequat per a donar resposta a la diversitat de necessitats que presenta l'alumnat, fent d'aquesta manera que l'aprenentatge, les cultures i la societat en general redueixin l'exclusió en i des de l'educació i on tot l'alumnat independentment de les seves necessitats gaudeixi dels seus drets i la seva educació estigui coberta plenament i feliçment.

Segons Ainscow, Booth i Dyson (2006, 25) defineixen l'educació inclusiva partint de tres aspectes que ha de tenir un procés educatiu adequat i són els següents; en primer lloc, la presència la qual fa referència al lloc on els alumnes són educats i on s'ha de garantir una educació inclusiva, de qualitat i en igualtat de condicions amb els altres. L'objectiu del personal docent és minimitzar les barreres de l'aprenentatge i promoure una qualitat de vida digna.

La segona variable és la participació, i en aquest cas és molt rellevant sempre tenir en compte l'opinió dels aprenents i perquè aquestes opinions siguin positives s'ha de lluitar per un adequat benestar personal i social tenint en compte sempre un pilar fonamental que també serà molt present en aquest Treball de Fi de Grau (TFG) i són les famílies, les quals s'han de sentir acompanyades i recolzades en aquest camí.

Finalment i no per això menys rellevant es troba el progrés on s'ha de tenir present *La Convenció dels drets de les persones amb discapacitat* i que lluita per drets com desenvolupar plenament el potencial humà, la dignitat i l'autoestima i on la diversitat humana és la protagonista, o també per desenvolupar al màxim la personalitat, així com les seves aptituds mentals i físiques.

El repte més gran i més rellevant és aconseguir que les persones amb discapacitat participin de manera efectiva i adequada en una societat lliure i l'educació juga un paper molt important en aquest procés.

Com comenten Boot i Ainscow (2000) en la seva guia per a l'educació i que és un suport i una raó per al meu TFG és l'actitud que presenten alguns docents davant aquestes situacions i sobretot la falta de coneixement que hi ha respecte a aquestes necessitats, que com ja he esmentat anteriorment són cada vegada més habituals. Aquestes barreres com

la falta de coneixement obstaculitzen la participació i l'aprenentatge, a més d'incitar el rebuig o l'exclusió d'aquest alumnat.

D'altra banda, aquest TFG neix de la motivació que he tingut sempre per ajudar i per assegurar una bona educació als alumnes amb qualsevol mena de necessitat i sobretot per garantir un camí fàcil, perquè les persones que presenten necessitats especials no es mereixen un camí ple de pedres, i sempre he volgut ser qui ajudi a saltar aquestes pedres que duen per nom ignorància, dificultats educatives, pocs recursos, falta de coneixements, entre molts d'altres.

A més, aquesta motivació va créixer en un període personal de la meua vida, en concret en el primer Pràcticum del Grau d'Educació Primària, on a la meua aula hi havia un alumne amb Trastorn de l'Espectre Autista i amb el que vaig poder convidaure durant tres mesos i l'experiència no va ser positiva, ja que em vaig trobar amb professionals de la docència amb falta de coneixement sobre aquesta necessitat, sense recursos, sense material, i tot això va provocar falta d'interès i poca motivació per ajudar i donar les mateixes possibilitats a aquest alumne com a la resta.

Des d'aquell moment em vaig proposar ajudar, pel fet que l'alumne no gaudia i anar a l'escola era un sacrifici i ja no per aquest, sinó per la seva família també. Amb tot aquest succés em vaig adonar que amb coneixements bàsics, amb petites intervencions, amb interès i amor s'ajuda al fet que aquest camí sigui més fàcil i penso que tots els docents han de tenir coneixements sobre com intervenir a dintre de l'aula amb tot l'alumnat pel fet que estigui inclòs, però sobretot amb els que presenten necessitats educatives específiques, ja que tenen el dret de ser atesos de manera adequada i sense mancances.

És rellevant no oblidar que tots els professionals de l'educació tenen unes obligacions a complir i en l'article 24 de la *Convenció dels drets de les persones amb discapacitat* indica que s'ha de prestar el suport necessari per a facilitar l'aprenentatge, així com incloure mesures de suport personalitzades i efectives per així fomentar al màxim el desenvolupament acadèmic i social amb l'objectiu d'una plena inclusió educativa.

L'educació inclusiva és un dret i amb els drets no es negocia.

Coral Elizondo

2. Objectius

En aquest Treball de Fi de Grau es pretenen assolir una sèrie d'objectius emmarcats segons el que es vol aconseguir. Aquests s'aniran desenvolupant durant tot l'escrit de manera que hi haurà un objectiu general i a dintre d'aquests objectius més específics.

a) Objectiu general

- Millorar l'atenció educativa de l'alumnat amb TEA a dintre de l'aula, i per tant, la seva plena inclusió.

b) Objectius específics

- Donar una resposta adequada a les necessitats especials educatives.
- Tenir coneixement sobre els suports que incrementen la inclusió de l'alumne amb TEA a l'aula.
- Proporcionar unes bones estratègies per dur a terme a dintre de l'aula.
- Tenir coneixements sobre l'alumnat amb TEA.

Aquests objectius estan plantejats segons el que es vol obtenir quan aquest TFG sigui llegit per una persona i també, de manera personal, ja que com alumna vull aconseguir finalitzar aquest treball amb tots els objectius aconseguits.

A més, és important tenir en compte que aquests objectius són genèrics sobre el que el tema respecte, pel fet que les intervencions a dintre de l'aula amb alumnes amb TEA abasta més que no aquest TFG i encara més, tenint en compte els diferents graus que existeixen i les característiques de cadascun, per això es pretenen donar nocions bàsiques que per al meu pensar és rellevant que qualsevol docent conegui i molt més qui a dintre de l'aula atén a un alumne amb aquest tipus de necessitat i ha d'assolir la seva màxima inclusió.

3. Metodologia

Quant a la metodologia d'aquest TFG es desenvoluparà a través d'una recerca i d'una investigació sobre com millorar l'atenció a dintre de l'aula d'alumnes amb TEA. Aquesta investigació es durà a terme a través d'autors especialistes que han estudiat sobre aquest tema i també a través de diferents píndoles com per exemple mesures ordinàries, mesures específiques, entre d'altres. Per a una bona investigació també es tindran en compte la revisió bibliogràfica, és a dir, l'anàlisi de continguts de literatura (articles, llibres, etc.).

A més, aquesta recerca es durà a terme a través de buscadors com Google Acadèmic, Dialnet, Portal de la Biblioteca UIB, Mendeley, entre d'altres. Entre tots aquests buscadors sempre hi haurà una sèrie de paraules clau que defineixen aquest tema en general i són les següents: trastorn de l'espectre autista, inclusió, intervencions, aula educativa.

Finalment, cal destacar que hi haurà una sèrie d'exemples d'intervencions i un contingut ampli de recursos comptant des de materials, tipus de recursos, metodologies, estratègies per als docents, per al grup-classe i per les famílies.

Aquestes aniran dirigides per a tota l'etapa d'educació primària des del primer curs fins a sisè, tenint en compte el currículum educatiu de cada cicle i sobretot sabent que tots els alumnes són diferents i que tots presenten les seves característiques segons el seu caràcter, la seva manera de ser o l'estil de vida que presenten, és a dir, aquests coneixements bàsics i intervencions potser no sempre serveixen per a tot l'alumnat, ja que el TEA presenta tres graus i majoritàriament a les aules ordinàries trobarem el grau I i II, però en aquest moment ja és rellevant que el docent o el professional que intervé sàpiga adaptar segons les necessitats i les característiques de l'alumnat. El més important és tenir una base sòlida d'on partir.

Per tant, la metodologia ha estat triada a base dels objectius, ja que el que importa és poder respondre a les qüestions inicials de la investigació.

4. Marc teòric

a. Atenció a la diversitat. Legislació i concepte

“Fins que comprenen que no es Quadradet el que ha de canviar, és la porta! Per tant, retallen quatre cantonets, quatre cantonets de res, etc. Que permeten a Quadradet, entrar a la casa gran junt amb tots els Rodonets”.

“Per quatre cantonets de res”

Aquest apartat tractarà sobre traçar ponts cap a la inclusió, fet que implica un canvi de visió tant en la cultura, societat, política, entre d'altres, per arribar a una escola inclusiva, on el docent o millor dit qualsevol agent educatiu pot aportar el seu granet de sorra per una educació tan adequada com sigui possible per a tot l'alumnat independentment de les necessitats que presentin.

i. Legislació

Al llarg de la història i sempre amb una gran lluita darrere s'han anat reconeixent els alumnes amb necessitats educatives especials. Aquest reconeixement ha portat unes mesures educatives perquè els alumnes amb qualsevol mena de necessitat puguin gaudir dels seus drets en el sistema escolar.

El procés per a incorporar i atendre de manera adequada als infants amb necessitats educatives especials als centres educatius ha estat un procés llarg i avui, podem dir que encara no ha acabat.

La integració escolar ha estat gràcies a l'evolució del concepte d'educació especial i fins al final del segle XVIII molts d'infants amb necessitats educatives especials no es consideraven educables. La integració de les persones amb necessitats educatives especials a l'escola ordinària va ser possible al nostre país a partir dels anys vuitanta i especialment als noranta, per tant, es varen desenvolupar una sèrie de normatives que van regular aquesta situació.

Pel que fa al nostre país, Espanya, ha viscut una evolució quant a la legislació, i de manera resumida són els següents segons l'ordre cronològic:

- *Constitució Espanyola*, en els seus articles número 27 i 49 estableix l'obligació dels poders públics d'integrar a les persones amb disminució física, sensorial i psíquica, amb tot el que aquest fet comporta, com per exemple que tinguin l'atenció especialitzada que es necessiti.
- *Llei 13/1982, LISMI (Integració Social de Minusvàlids)*, estableix els principis de normalització, d'integració i d'atenció individualitzada que ha de tenir l'educació en tots els seus nivells i àrees, pel que fa a les persones amb alguna mena de minusvalidesa.
- *Llei Orgànica 1/1990, Ordenació General del Sistema Educatiu*, va plantejar la possibilitat que alumnes amb necessitats educatives especials arribessin als mateixos objectius que l'alumnat amb un desenvolupament normatiu.
- *Llei Orgànica 9/1995, Participació, Avaluació i el Govern dels centres docents*, va garantir als centres amb fons públics l'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives especials. Aquesta llei va incloure els alumnes amb situacions socials o culturals menys afavorides.
- *Llei Orgànica 10/2002, Qualitat de l'Educació*, aquesta llei va ser rellevant, ja que va introduir canvis en el concepte d'inclusió i va tenir en compte els alumnes que venien de l'estranger o alumnes superdotats, de vegades els grans oblidats fins avui dia.
- *Llei Orgànica 8/2013, Millora de la Qualitat Educativa*, també va ser molt rellevant a causa de les modificacions de la Llei Orgànica del 3 de maig d'Educació i de manera resumida els canvis varen ser les següents:
 - Equitat per garantir la igualtat d'oportunitats per al bon desenvolupament de la personalitat a través de l'educació, la inclusió educativa, la igualtat de drets

i d'oportunitats que ajudin a eliminar les discriminacions i en especial atenció a les persones amb qualsevol mena de discapacitat.

- Programa de millora de l'aprenentatge i el rendiment de l'alumnat per alumnes amb necessitats educatives especials rellevants.
- Avaluació continuada, formativa i integradora del procés d'aprenentatge dels alumnes amb necessitats educatives especials a l'etapa d'educació secundària.
- Les administracions educatives han de disposar dels mitjans necessaris perquè tot l'alumnat independentment de les seves necessitats arribin a desenvolupar el màxim potencial tant personal, com intel·lectual, social i emocional, així com els drets que presenten les lleis.
- Les administracions educatives han d'assegurar aquests recursos necessaris.
- El Projecte Educatiu de Qualitat ha de dotar als centres de recursos i de mesures per atendre la diversitat.

Amb aquest resum al llarg de la història de la legislació podem apreciar com cada vegada més, es van tenint en compte i es prenen les mesures necessàries per a una inclusió cada vegada més plena i exitosa de les necessitats educatives especials en els centres escolars.

D'altra banda, cal tenir en compte que la diversitat és una característica intrínseca dels humans, per tant, els centres educatius han d'adoptar les mesures necessàries per atendre de manera adequada aquesta diversitat.

Cal esmentar i recalcar que és molt rellevant tenir en compte les lleis d'avui dia i les seves actualitzacions, ja que són les que regulen els drets que s'han d'aplicar en aquest cas en els centres educatius, i a més aquests drets són per als alumnes, i com he esmentat anteriorment en aquest treball, amb els drets no es juga i la responsabilitat recau en tots, és a dir, en la societat.

ii. Concepte

Actualment, els agents educatius es troben amb reptes per atendre la diversitat que presenten els infants, sense també oblidar a les famílies. Com hem pogut observar a través de la història de les lleis la diversitat no era tan gran, i no era perquè no existís, sinó perquè no estava tan reconeguda o millor dit, normalitzada. Els infants amb necessitats especials acudien a escoles no ordinàries privant així una educació completa i adequada.

Avui dia, aquesta diversitat està molt més normalitzada i es lluita molt perquè les persones amb discapacitat tinguin les mateixes oportunitats que la resta. En aquest àmbit, el de l'educació, els docents i les persones implicades han de ser capaços d'atendre la diversitat i de donar una resposta educativa també amb diversitat, ja que no hi ha un infant igual a l'altra, pel fet que tots compten amb unes característiques físiques, psicològiques, socials, de nivell socioeconòmic i cultural totalment diferents, però a la vegada els fa únics i especials.

Però, quin és el concepte d'atenció a la diversitat? Mots com diversitat, tractament de la diversitat, atenció a la diversitat els hem escoltat sempre, però relativament fa poc temps que són part dels centres educatius, arribant al punt de no posar en dubte que les persones som diverses. Sense anar molt lluny i un exemple clar és quan nosaltres ens trobem en una taula amb els nostres amics, queda clar que tots tenen diferent edat, gènere, forma de ser, etc. El mateix passa amb els alumnes a dintre de l'aula, tots tenen diferents estils d'aprenentatge, interessos, personalitat, coneixements previs, entre d'altres, i sense oblidar les diferències lingüístiques, culturals, religioses, entre d'altres més.

“La diversitat és com la riquesa cromàtica: embelleix el paisatge. Ens pots agradar molt el blau o el verd. O el vermell o el gris perla, però la combinació de tots aquests colors donarà un resultat més enriquidor que el domini d'un sol”.

J. Cela; X. Gual; C. Màrquez; M. Utsel (1997)

Pel que fa a atendre la diversitat en els centres educatius, es fa èmfasi a les actuacions que es poden dur a terme per donar resposta a les diferències dels infants, i per tant, a la inclusió d'aquests, d'una manera adequada.

D'altra banda, cal saber que el terme necessitats específiques de suport educatiu (NESE) fa referència als alumnes que necessiten suports educatius específics per aconseguir els aprenentatges, d'aquesta manera, aquest concepte (NEE) fa referència al desacord que es produeix entre el que “demana” el medi que ens envolta i les capacitats i possibilitats té la persona per respondre-hi. Les necessitats poden ser de dos tipus, de manera permanent o en un determinat període de temps. Les necessitats permanents són les que es conservaran en el temps, un exemple clar són les persones amb la síndrome de Down, i d'altra banda, les necessitats temporals, com per exemple infants procedents de països amb un altre idioma que presenten dificultats amb la llengua del territori.

La diversitat a les aules és un fet que sempre ha estat i estarà present, per tant, s'ha de respectar i donar suport al desenvolupament dels infants en tots els aspectes possibles.

“Atendre a la diversitat és donar a cada un el més útil i beneficiós per aconseguir que avanci en el seu creixement a partir del que és i des d'on es troba”

Castaño, R.

b. Concepte de l'espectre autista al llarg de la història

Actualment, el Trastorn de l'Espectre Autista encara està un dels trastorns més coneguts i amb més repercussió en la nostra societat (Forment-Dasca,2017). Si parlem de l'espectre autista al llarg de la història hem de començar per anomenar a Eugen Bleuler (1857-1939), va ser un psiquiatre centrat a realitzar investigacions amb pacients amb esquizofrènia, però va ser el primer en parlar del terme “autisme” per referir-se a les persones que amb aquest diagnòstic d'esquizofrènia presentaven comportaments diferents. Entenia el terme autisme com “autos” un mateix i “isme” manera d'estar, i es va donar el significat d'estar tancat en un mateix.

El primer en voler investigar sobre aquest terme va estar Grunya Efimovna Sukhareva (1891-1981) i va publicar la primera descripció detallada de les característiques de “l’autisme” en 1925. A més, va ser molt rellevant, ja que va proporcionar un tractament psiquiàtric, educatiu, familiar i sistemàtic. Cal destacar que la seva definició és molt pareguda a la d’avui dia en el DSM-5 (Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals). Malgrat que tota la seva investigació no va estar fins vint anys més endavant quan Leo Kanner i Hans Asperger donaren importància a la discapacitat.

Leo Kanner va dur les seves investigacions amb la defensa de l’autisme amb un quadre específic i únic, fent d’aquest un trastorn, i en 1943 sortiren les primeres descripcions rellevants. A més, va investigar a onze infants amb grans necessitats i dificultats en diverses àrees, com per exemple:

- Dificultats per desenvolupar interaccions amb altres persones.
- Dificultats en l’adaptació en el canvi de rutines.
- Dificultats en l’adquisició del llenguatge.
- Sensibilitats als estímuls.
- Tendència a comprendre el llenguatge verbal de manera literal.

Hans Asperger (1906-1980) va observar a infants que presentaven rutines repetitives amb interessos peculiars. Amb aquesta investigació Asperger va ser un gran defensor de la integració social, educativa i laboral de les persones amb Trastorn de l’Espectre Autista. Els seus estudis varen ser publicats en alemany, el que va limitar la seva difusió fins al 1981 quan Lorna Wing el va mencionar en les seves publicacions.

Gràcies a Leo Kanner i Hans Asperger i a les seves investigacions es va considerar una síndrome amb una entitat diferent d’altres patologies.

Més endavant, en un moment donat alguns clínics creien que aquest trastorn era funcional i no un trastorn orgànic, ja que no hi havia proves d’anomalies cerebrals. Un dels primers fets que va derruir aquest pensament va ser el descobriment que un terç d’adolescents amb TEA patien epilèpsia (Gillberg i Steffenburg 1987).

Actualment, en les pràctiques clíniques de persones amb TEA es troben danys estructurals en el sistema nerviós central, però aquests danys poden ser diferents, per exemple un dany de les cèl·lules nervioses, un desenvolupament anormal de tots els sistemes cel·lulars, entre d'altres.

Des del punt de vista psicològic i del comportament només tenint en compte els diferents aspectes del funcionament emocional i cognitiu-relacional es poden establir relacions eficaces i permetre una adequada intervenció per a persones amb TEA i les seves famílies, un fet rellevant i que no es pot passar per alt.

Com es pot observar el TEA ha evolucionat molt al llarg dels anys, tant la seva definició com les maneres d'abordar el tema. En els seus inicis era mencionat, però no tenia la importància que es mereix. Anys endavant la investigació va tenir més força i es va començar a parlar amb més rellevància i sobretot, amb més coneixement.

c. Trastorn de l'espectre autista

i. Concepte

Avui dia, la classificació diagnòstica la proposa el DSM-5, el qual té en compte les investigacions més recents.

El trastorn de l'espectre autista és un trastorn neurobiològic del desenvolupament que afecta la interacció social de la persona i a la seva comunicació verbal i no verbal. Es caracteritza per la carència de vincles afectius, patrons i comportaments repetitius i restrictius, a més de resistència o dificultat per adaptar-se a canvis en el seu entorn. Una dada interessant és que afecta més als homes que a les dones.

D'altra banda, cal saber que hi ha cinc tipus de TEA segons el DSM IV i són els següents:

1. Trastorn autista
2. Síndrome d'Asperger
3. Trastorn Desintegratiu Infantil

4. TDG (Trastorn Generalitzat del Desenvolupament)
5. Síndrome de Rett

El Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals classifica el trastorn segons la seva gravetat. El classifica en tres graus segons les seves característiques classificant aquests de menor a major gravetat. El CIE-11 defineix el TEA segons Castrodeza (2018), com:

El trastorn de l'espectre autista es caracteritza per dèficits persistents en la capacitat d'iniciar i sostenir la interacció social recíproca i la comunicació social, i per un rang de comportaments i interessos restringits, repetitius i inflexibles. L'inici del trastorn ocorre durant el període del desenvolupament, típicament en la primera infància, però els símptomes poden no manifestar-se plenament fins més tard.

D'altra banda, Lorna Wing (1928-2014) va ser una psiquiatra britànica que va dedicar temps a investigar sobre els trastorns del comportament, concretament amb l'autisme i el va definir com una disfunció neurobiològica crònica amb una base genètica molt forta. En la *triada de trastorns* de Wing, es fonamenten les zones més perjudicades o que presenten dificultat per al seu desenvolupament normatiu i fan referència a la comunicació, la flexibilitat, imaginació i la interacció social.

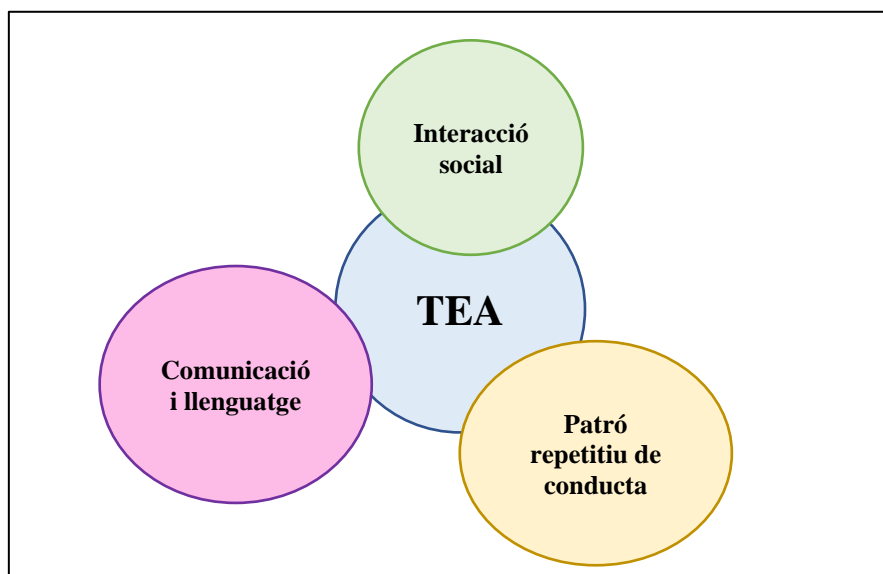

Figura 1. Dificultats en el TEA. Elaboració pròpia partint de les dificultats del TEA de SOM (Salut Mental 360).

Per tant, el trastorn autista es defineix com una condició del neurodesenvolupament que es caracteritza per la presència de diferents deficiències persistents en la comunicació i en la interacció social, a més és un conjunt de comportaments a dintre d'una classe diagnòstica, per això s'incorpora el concepte espectre.

Les persones amb TEA presenten diversos aspectes que determinen el grau d'afectació del trastorn i hi ha dos grans enfocaments que pretenen donar solució a aquest tema i són: "l'enfocament organicista i l'enfocament psicosocial" (López i Polo, 2015).

ii. Etiologia

En l'actualitat no és fàcil determinar una causa única que expliqui l'aparició d'aquest trastorn (TEA), però sí la forta participació genètica en el seu origen.

La gran variabilitat present en aquest tipus de trastorns apunta també a la rellevància que pot tenir la interacció entre els diferents gens i diferents factors ambientals en el desenvolupament del TEA, però no són dades segures.

És cert com s'ha esmentat anteriorment que els factors que intervenen en aquest trastorn són desconeguts avui dia i encara fa falta molta investigació. El que sí que se sap és que la genètica té molt a veure i si uns pares han tingut un fill amb aquesta discapacitat és molt probable que el següent fill també la tingui. També, s'han trobat gens relacionats amb el TEA que estan implicats en l'epilèpsia, per això és freqüent que les persones amb TEA tinguin atacs epilèptics.

D'altra banda, Morant (2003) i Cook (1990) varen investigar com "els infants amb autisme presenten nivells més alts de neurotransmissors cerebrals com la serotonina, norepinefrina i la dopamina" (López i Polo, 2015).

Altres opcions que s'han tingut en compte a l'hora de buscar les raons d'aquest diagnòstic han estat l'edat avançada dels pares, una mala alimentació, radiacions, consumicions de fàrmacs durant l'embaràs, entre d'altres, però com s'ha esmentat al principi no hi ha una causa clara. Tots aquests possibles factors són segons l'enfocament organicista.

D'altra banda, es troba l'enfocament psicosocial. Un grup d'investigadors de la Universitat de Londres liderats per Uta Frith i Simon Baron-Cohen postulaven que tots els infants amb autisme tenen en comú un dèficit cognitiu específic que és el responsable dels dèficits nuclears de l'autisme. Aquesta discapacitat consisteix en la incapacitat que presenten aquests infants per tenir una teoria de la ment per precedir i explicar la conducta d'altres éssers humans pel que fa al seu estat mental, segons Baron-Cohen, Leslie i Frith (1985).

Segons Ozonoff, Pennington i Rogers (1991) destaquen:

La incapacitat de les persones amb TEA per utilitzar de manera efectiva les estratègies cognitives relacionades amb la resolució efectiva de problemes. Els infants amb aquesta discapacitat mostren dificultats en les funcions executives, mostrada en dificultats per planificar i organitzar, fer servir la retroalimentació, canviar d'esquemes de comportament o asilar-se d'estímuls del context (citat en López i Polo, 2015, p.126).

Com s'ha pogut estudiar, els infants amb TEA presenten dificultat a l'hora d'expressar les seves emocions, ja que no gaudeixen d'una capacitat innata per a interactuar amb els altres (López i Polo, 2015).

iii. Criteris de diagnòstic

El diagnòstic del Trastorn de l'Espectre Autista no es du a terme a través de proves metges o amb una anàlisi de sang, per aquest motiu es duen a terme una sèrie de proves però, això no vol dir que aquestes proves siguin exactes, sinó que ajuden a diagnosticar, però sempre cal comptar amb l'opinió de la família, dels mestres especialistes i altres agents implicats que poden fer una observació exhaustiva per acabar de determinar el diagnòstic.

Aquestes proves no són totes les que existeixen, sinó les més destacables o conegudes, i són les següents:

1. *Escala d'Observació per al Diagnòstic de l'Autisme (ADOS)*: aquesta prova es pot dur a terme a partir dels dos anys i tracta d'una escala elaborada amb el propòsit d'avaluar les capacitats comunicatives, d'interacció social i el joc (utilitzant diferents materials). Consta de quatre mòduls i s'aplica el que resulti més adequat per a l'infant segons la seva edat i el seu nivell comunicatiu. (Annex I).
2. *Sistema d'Avaluació de la Conducta Adaptativa (ABAS)*: aquesta prova pot arribar a avaluar des del naixement fins als vuitanta-nou anys. Avalua les àrees de comunicació, la utilització de recursos, habilitats acadèmiques, vida en la llar, l'escola, l'oci, entre d'altres. La segona versió (ABAS-II) permet avaluar les principals àrees afectades per aquest trastorn i són els adults del seu entorn qui donen resposta i completen el test. (Annex II).
3. *Qüestionari de Comunicació Social (SCQ)*: aquest qüestionari és una manera ràpida de dur a terme la prova i ha de ser contestat per les persones que cuiden de la persona afectada. Són un total de quaranta preguntes en els que s'avaluen els problemes d'interacció, problemes de comunicació i conductes restringides i estereotipades. Té dues formes, la A (avalua tota la vida de la persona) i la forma B (avalua els tres últims mesos), i depenent del resultat obtingut es recomana un test més complet com l'ADOS o l'ADI. (Annex III).
4. *Qüestionari d'Autisme en la Infància Modificat (M-CHAT)*: aquest test de cribatge ha de ser contestat pels pares del menor i si es fallen més de tres ítems es realitzarà una exploració més detallada per valorar la presència de TEA. (Annex IV).
5. *Quocient de l'Espectre Autista (AQ)*: es tracta d'un qüestionari de Baron-Cohen de cinquanta preguntes que està pensat perquè les respongui el mateix subjecte i es basa a avaluar el grau. També pot ser omplert pels seus familiars. (Annex V).

A continuació, ens centrarem en el diagnòstic del DSM-V (Manual diagnòstic i estadístic dels trastorns mentals). (Annex VI). Estan fusionades en dues àrees d'alteració, l'alteració en la interacció social recíproca i l'alteració en la comunicació. Els criteris són molt més específics per al diagnòstic arribant a determinar el nivell de severitat d'autisme de cada persona.

Aquest diagnòstic determinarà si es tracta d'un cas TEA amb o sense dèficit intel·lectual, trastorn del llenguatge, trastorn del neurodesenvolupament, trastorn mental o del comportament i de quina condició es tracta: genètica, factor ambiental, entre d'altres.

A simple vista, aquest diagnòstic pareix favorable en tots els aspectes, però no és així, ja que compta amb un nivell de detallisme massa alt i no permet detectar persones amb TEA amb simptomatologies menys greus.

Hi ha una bateria de senyals que són clau per la presència d'aquest trastorn i que podem observar com a docents a les aules i són les següents:

- Alteracions en el llenguatge.
- Dificultat en la interacció social.
- Dificultats en la comunicació verbal i no verbal (ecolàlia).
- Resistència i angoixa davant els canvis.
- Comportaments estereotipats.
- Contacte visual i llenguatge corporal anormals.

D'altra banda, altres característiques que poden acompanyar són problemes de salut com l'ansietat, l'insomni, la hiperactivitat, depressió, entre d'altres.

iv. Característiques més significatives

Com ja s'ha esmentat en algun apartat d'aquest treball el Trastorn de l'Espectre Autista té unes característiques en concret, però totes aquestes varien segons el nivell de desenvolupament i l'edat cronològica de la persona.

En alguna ocasió ja s'han anomenat algunes d'aquestes, però en aquest punt es poden trobar totes les característiques més significatives i a les que hem de prestar atenció i tenir en compte en els alumnes.

Aquestes són les següents segons el DSM-V:

Entre les característiques que tenen a veure amb la interacció i comunicació podem esmentar:

- Deficiències en la interacció social duradores.
- Incapacitat per a desenvolupar relacions amb infants de la seva mateixa edat.
- Notable afectació de la pràctica de comportaments no verbals múltiples, com poden ser el contacte ocular, l'expressió facial, gestos, entre d'altres.
- Poca reciprocitat social o emocional.
- Alteració de la comunicació que afecta les habilitats verbals i no verbals. Pot existir un retard en el llenguatge o la seva absència per complet. A més, aspectes com el volum, l'entonació o la velocitat poden ser indicadors.
- Estructura gramatical inadequada amb estereotips o repeticions de paraules.
- Alteració de la comprensió del llenguatge amb dificultat en les preguntes, instruccions o tal com bromes o acudits.

D'altra banda, les característiques de caràcter més dinàmiques i d'interès:

- Falta de recerca d'interessos.
- Falta de joc espontani i variat o de jocs propis de la seva edat.
- Un joc imaginatiu absent o amb molta alteració, ja no s'impliquen en les rutines o jocs simples.
- Patrons de comportament restrictius i estereotipats.
- Interessos molt marcats i solen tenir fixació per alguns d'aquests.
- Poc interès per rutines que no són les específiques del dia a dia, a la llar, a l'aula, entre d'altres.

Aquestes característiques són les més significatives i les generals, ja que amb els diferents graus que presenta aquest trastorn s'ha de tenir en compte que segons la gravetat es veuran

més marcades algunes d'aquestes característiques i altres menys, com per exemple: la falta de comunicació absoluta la podem observar generalment en un TEA del grau III, però el grau I i II generalment presenten dificultats en el llenguatge.

5. Estat de la qüestió

Una vegada haver profunditzat d'una manera teòrica sobre el tema tractat s'exposarà de manera resumida algunes experiències que s'han portat a terme sobre les intervencions a dintre de l'aula d'alumnes amb TEA i la seva inclusió.

Primerament, i fent referència a l'objectiu d'aquest treball es fa referència als docents, als professionals que tenen i atenen un alumne amb TEA a dintre de l'aula, de tal manera que Zenteno i Leal (2016) varen realitzar un estudi per evidenciar com se sentien els mestres quan tenien un alumne amb Trastorn de l'Espectre Autista a l'aula i d'aquest estudi sorgiren les següents conclusions:

- Incertesa associada al desconeixement sobre el TEA. Aquesta emoció classificava als mestres en dues parts, els que tenien interès i els que es desmotivaven per no saber com actuar ni tenir una base prèvia.
- Frustració i ràbia, per la percepció del fracàs escolar i la poca preocupació de vegades de la família.
- Tristesa, davant la realitat que viuen les famílies de l'alumnat amb TEA, i de vegades la distància entre docent i pares.
- Alegria, associada a la percepció de l'esforç i dels èxits aconseguits, que podien anar relacionats amb aprenentatges educatius o habilitats personals.

D'altra banda, com bé comenta Manuel Ojea (Doctor en Psicologia i Catedràtic d'Orientació Educativa en la Universitat de Vigo) de vegades trobem que la formació està molt limitada als docents especialistes, però si parlem d'integració de l'alumnat inclosa en el currículum hem de tenir en compte que aquest fa referència també a la formació dels docents, ja que són qui més hores conviuen amb els alumnes en l'horari escolar.

Seguint amb les investigacions pel que fa a aquest tema, Crespo (2001) defensa com les investigacions sobre els efectes de la integració en el desenvolupament dels alumnes amb TEA presenten indicadors favorables, i els resultats de les investigacions són els següents:

- Els alumnes amb dificultats estableixen relacions que els ajuden a adquirir habilitats socials i comunicatives.
- Estan constantment exposats a models d'iguals que els proporcionen vies per aprendre.
- Augmenten les seves probabilitats d'ajust social i tenen més facilitat en les seves adquisicions educatives.
- El més adequat és la integració en les escoles ordinàries de manera que s'assegura i es fomenta la igualtat d'oportunitats i s'evita l'estigma de la segregació, a més del benefici que suposa l'escolarització amb altres infants de la seva edat.

Altres investigacions, pot ser encara més rellevants han demanat opinió a persones destacables en aquest àmbit o relacionats amb aquest i han opinat el següent:

“En el sentit que tenir infants inclusius, uns dels beneficis als infants és que poden seguir una educació el més regular, no? I aspirant que aquests també es puguin desenvolupar en algun moment de manera professional, no?”. (Psicòloga)

“I bé, els companys que estudien amb ells, duen a terme valors com la tolerància, el respecte, la solidaritat que a la llarga ens beneficia a tots.” (Professora)

“Bé, per als mestres el benefici és estar aprenent cada dia... hi ha una gran diversitat d'alumnes que ens tocaran, no? Un any em tocarà un alumne d'una manera, el pròxim any em tocarà d'una altra manera, per la qual cosa ens fa estar preparats per abordar qualsevol d'aquests”. (Mestra)

Aquestes són algunes de les opinions de les persones entrevistades, i es pot observar com tots arriben al mateix punt sobre la rellevància d'incloure de manera adequada als alumnes amb necessitats educatives especials pels seus diversos beneficis, per aquest motiu i altres

els docents han de tenir formació sobre les necessitats especials i saber quines estratègies, recursos, entre d'altres dur a terme a l'aula per aconseguir aquesta inclusió.

Seguint amb les experiències més personals, la presenta Merino (2011) afirmant que les intervencions a dintre de l'aula són fonamental per ajudar als alumnes amb Trastorn de l'Espectre Autista i ho fa enumerant diferents intervencions i recursos com per exemple:

- Organització
- Rutines
- Persona de referència

Entres moltes altres més, i que més endavant s'explicaran en aquest mateix treball de manera més desenvolupada.

D'altra banda, AETAPI (Associació Espanyola de Professionals sobre Autisme) afirmen també la importància de treballar a dintre de l'aula la tècnica, l'empatia i l'ètica i fer adaptacions curriculars, a més de donar pautes de cara a l'avaluació d'aquest tipus d'alumnat i hem de tenir en compte aspectes com els següents:

- Tenir més oportunitats a l'hora de participar en diferents activitats.
- Participació més ampla en jocs i deures.
- Manifestar situacions i opinions positives.
- Entre d'altres.

Segons Scheribman i Koegel defenen que els alumnes amb Trastorn de l'Espectre Autista aprenen a dintre de l'aula si gaudeixen d'unes intervencions cuidades.

De manera més actual trobem professionals com Raquel Ayuda, psicòloga especialitzada en el tema i afirma com el repte per a una bona educació inclusiva i per tant, un bon ensenyament per als alumnes amb TEA és que l'alumne no estigui només present en l'aula, sinó que gaudeixi de bones intervencions i de les adaptacions necessàries per a rebre una bona escolarització. A més, no només fa referència a l'alumnat, sinó que també tracta la importància dels docents a l'hora de rebre una bona formació per poder atendre de manera adequada a aquest alumnat.

A part, Rafael Villanueva, coordinador clínic del centre de desenvolupament infantil i atenció precoç (CDIAP) destaca com l'atenció directa en l'aula és la punta de l'iceberg de tota una ret de coordinació entre equips i formació, assessorament i acompanyament.

Molts d'autors i persones rellevants per aquest tema, tant d'anys enrere com més actuals han incidit en el fet que és molt important la intervenció que rep un alumne amb TEA, però de manera general uns alumnes amb necessitats educatives especials, ja que a dintre de l'aula passaran la major part de la seva jornada escolar i han d'estar atesos de manera correcta i potenciar les seves habilitats, coneixements, caràcter, entre molts d'altres.

6. Proposta intervencions pràctiques

L'àmbit educatiu destaca per moltes raons, però una de les principals és per donar l'oportunitat a tots els infants d'accedir a una educació digna, on es fomentin els valors humans, de manera que la societat també es veurà recompensada positivament. Per aquest motiu se cerca una perspectiva inclusiva que reguli els centres escolars, ja que l'alumnat ha d'aprendre de forma conjunta sense excloure a cap d'aquest per les seves condicions culturals, personals, socials, entre d'altres.

a. Estratègies per a la seva inclusió a dintre de l'aula

Com s'ha esmentat diverses vegades en aquest treball, uns dels principals objectius que es veu reflectit és que l'alumne amb necessitats especials, en concret amb TEA no quedi fora de l'aula i es portin a terme totes les actuacions necessàries perquè això succeeixi de la millor manera possible.

De vegades ens centrem en altres aspectes, però penso que totes aquestes intervencions es veuran millor reflectides si abans assegurem una bona inclusió de l'alumne a dintre del seu grup-classe. Hem de partir sempre de la base, i la base la trobem en la inclusió de l'alumne.

Per aquest motiu en aquest apartat es veuran reflectides algunes estratègies que es poden dur a terme per assegurar una bona convivència, on el respecte sigui el valor protagonista.

i. Estratègies pels docents

Conèixer a l'alumnat	S'ha de tenir en compte que tots els alumnes presenten les seves necessitats, les seves característiques, i diferents situacions. La primera passa és conèixer les possibilitats i les necessitats de cada un dels alumnes. En aquest cas es pot dur a terme un sociograma i una observació directa.
Tractar la diversitat com una fortalesa	Cal transmetre que totes les persones són diferents i que tots tenen necessitats en segons quins aspectes, igual que fortaleses. En aquest punt és rellevant tractar les necessitats educatives especials de manera que les normalitzin de forma correcta i l'abans possible.
Metodologies actives	Tenir en compte les metodologies que promouen la participació de tot l'alumnat, fent així que els alumnes siguin els protagonistes del seu propi aprenentatge i cada un d'aquest aporti el millor d'ell mateix.
Avaluacions innovadores	Associar l'avaluació a l'aprenentatge i no al fracàs permetrà que els alumnes perdin la por a intentar i que cada un aprengui al seu ritme.
Tenir en compte les opinions de l'alumnat	És rellevant que els alumnes se sentin protagonistes de l'aula, d'aquesta manera han de poder desenvolupar la seva creativitat, motivació, iniciativa, entre d'altres.
Tutories grupals	A les tutories grupals s'ha d'aprofitar per dur a terme activitats on es fomenti el coneixement entre els alumnes, on es tractin de resoldre els problemes que han pogut sorgir, que interactuin de manera positiva, i que arribin a decisions de manera conjunta.
Comunicació adequada	Crear espais per afavorir la conversa i així compartir impressions, preocupacions o opinions. La comunicació sempre ha de ser positiva, com per exemple, es pot canviar el "està molt malament que insultis al teu company" per a "penso que és millor parlar amb més respecte al teu company".
Fomentar la participació de les famílies	Les famílies són qui realment coneixen als alumnes i una bona comunicació i organització amb aquests és fonamental, ja que poden ajudar a descobrir com treballar de manera més eficaç. És rellevant establir una relació de confiança i demanar el seu compromís per arribar als objectius plantejats amb el grup-classe.

Totes aquestes estratègies es podran aprofundir més endavant d'aquest treball.

Seguidament d'aquestes pautes generals es recomanen una sèrie de programes aptes per ajudar a la inclusió de l'alumnat amb necessitats especials educatives a dintre de l'aula i que tracten diferents aspectes, des de l'organització adequada de l'aula, a àmbits com millorar la comunicació o fomentar l'autonomia de l'infant amb TEA.

DUA/UDL	<p>El disseny universal per a l'aprenentatge va néixer amb la intenció de donar suport al procés d'aprenentatge de l'alumnat amb necessitats especials.</p> <p>Les pautes del DUA són un conjunt d'estratègies que es poden utilitzar en la pràctica docent per arribar a un currículum accessible per a tot l'alumnat i per eliminar les barreres que porten a l'exclusió. Poden servir per a crear diferents opcions, flexibilitzar els processos d'ensenyança i augmentar les oportunitats d'aprenentatge. A més, DUA aporta exemples de com intervenir a l'aula.</p>
DENVER	<p>El model DENVER tracta uns objectius clars i el que es vol aconseguir amb aquest és reduir el nivell d'afectació dels símptomes amb el fi de millorar el desenvolupament de l'infant en tots els contextos, però especialment en l'àmbit cognitiu, socioemocional i lingüístic. Aquest model va dedicat a alumnes d'edats primerenques, però potser són molt interessants i de gran ajuda les seves aportacions en el primer cicle d'educació primària.</p>
PEANA	<p>PEANA (Projecte d'Estructuració Ambiental en l'Aula amb infants amb Autisme). Aquest projecte té un objectiu molt clar i és utilitzar informació visual per a organitzar l'entorn, les rutines i les activitats, a més de millorar la capacitat d'independència personal, desenvolupar l'orientació personal, millorar la participació en la vida grupal, entre d'altres.</p>
ABA	<p>El model d'intervenció terapèutica d'ABA proposa molts de models, dietes i programes d'estimulació. Algunes de les bases d'aquest tractament fan referència a sessions estructurades, utilització de reforçadors efectius, entre d'altres. A més, els seus principis bàsics es basen en objectius individualitzats i en les necessitats de l'infant i en un aprenentatge sistemàtic.</p>
SCERTS	<p>El programa SCERTS és un model educatiu que proporciona pautes que ajuden a millorar les carències que presenten els infants amb TEA. A més, ofereix estratègies òptimes amb relació a les conductes problemàtiques i la motivació cap a nous aprenentatges. Tracta d'identificar les habilitats i fortaleces que tenen els alumnes, per així desenvolupar-les el màxim possible.</p>

Altres implicacions educatives per a fer possible la inclusió de l'alumne amb TEA seguint diferents vies d'accés són les següents:

INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ

Donar estratègies	<p>Aportar estratègies a les persones amb TEA per saber que han de fer en cada moment i que s'espera d'aquest.</p>
--------------------------	--

Ajudes visuals	Dotar d'ajudes visuals per saber quan comencen i acaben les activitats.
Organització	Organitzar el dia de manera seqüenciada on es vegin reflectides les activitats i les rutines, de manera organitzada.
Clima adequat	Crear un clima de seguretat, control i organització, i no donar pas a la improvisació.
Rols en grup	Donar pas als diferents rols que cada alumne pot tenir en un grup de feina o en diferents jocs i activitats i explicar la funció de cadascun de manera detallada.
Estratègies visuals	Presentar recursos visuals que ajuden a tots els alumnes a situar la seva tasca.
Informació simplificada	Simplificar la informació social i oferir aquella que més s'ajusti a l'objectiu. Perquè l'alumne entengui i processi de manera adequada la informació seran necessaris materials, com recursos visuals o altres formes de representació.
Accessibilitat cognitiva	Aquesta implica que els alumnes entenguin el seu entorn i puguin interactuar amb aquest de manera adequada. S'ha de dotar a l'infant amb: <ul style="list-style-type: none"> - Suports visuals. - Sistema de comunicació augmentatiu o alternatiu per ajudar a estructurar la seqüència temporal. - Flexibilitat cognitiva per ajudar a l'alumne amb TEA a ser més flexible davant situacions de canvis.
Personalitzar les estratègies i ajudes	Personalitzar les ajudes i adaptacions segons les preferències i característiques de l'alumnat.

VALORS I NORMES

Sensibilització	És rellevant que la comunitat educativa conegui a l'alumnat amb TEA, el seu perfil cognitiu, i entendre el món que els rodeja.
Tutoria entre iguals (TEI)	Les tutories entre iguals ajuden al fet que els seus sentiments d'acceptació i pertinença al grup millorin.
Formació del professorat	"Conèixer-los de manera interna". D'aquesta manera es podrà comprendre en gran mesura les conductes externes i desenvolupar practiques educatives per a millorar la participació, la inclusió, entre d'altres.
Observació	Observar als alumnes afavorirà la plena inclusió, ja que és rellevant observar com aprenen i com comprenen el seu entorn, d'aquesta manera poder adaptar les metodologies, materials, entre d'altres.

Entorn adequat	Crear un entorn organitzat i adequat, on les normes de l'aula estiguin ben marcades i amb ajuda visual en cas necessari, per així ajudar a tenir un ordre mental a l'infant amb TEA.
-----------------------	--

MOTIVACIÓ I AUTOREGULACIÓ

Dotar de recursos i estratègies	És rellevant dotar de recursos a l'alumne amb TEA per ajudar-lo a regular-se sense tenir la necessitat de demanar ajuda sempre que sigui possible.
Treballar amb l'alumne amb TEA	Treballar amb aquest alumne ajudarà a conèixer-lo més i així partir dels seus interessos, i per tant, de la seva motivació.
Planificació	Ensenyar a l'alumne a planificar el seu horari per així tenir temps de tot i no arribar a la frustració. A més, es poden realitzar horaris visuals per una major ajuda.
Donar temps	Donar temps a l'alumne per fer allò que li agrada i el motiva. És adequat utilitzar rellotges d'arena de 5'', 10'', 30'', per ajustar el temps d'una manera visual.
Estratègies comunicatives	En aquest cas és rellevant treballar amb els companys de l'aula les maneres de comunicar-se amb l'infant amb TEA perquè l'ajudin a motivar-se i a no perdre l'interès en les activitats grupals i altres situacions.
Ampliar els seus interessos	Ampliar els seus interessos pot ser una manera idònia per a crear noves metes i motivacions, i facilitar que entre iguals es coneguin.
Seguretat	Dotar a l'infant d'eines que li proporcionin seguretat per a desenvolupar-se de manera adequada i amb plena confiança amb ell mateix.

RELACIONS INTERPERSONALS

Tema conversacional	Les persones amb TEA poden presentar dificultats per a seleccionar temes de conversació més adequats segons amb les persones que hagin de parlar. Per aquest motiu és important facilitar eines per a seleccionar conversacions adequades segons el context.
Habilitats socials	Els alumnes han d'adquirir hàbits adequats per a interaccionar adequadament amb altres infants. Proporcionar eines a través d'activitats on l'infant hagi d'adquirir diferents rols, com a exemple, facilitarà la seva comunicació, i per tant, la seva inclusió. Una bona estratègia en aquest àmbit fa referència al " <i>Cercle de Attwood</i> " i consisteix a dibuixar diferents nuclis en forma de cercle

	assignant una persona en concret (infant, docent, mare...) i al costat de cadascun s'escriuen les conversacions que poden ser més adequades segons la persona.
--	--

INTERACCIÓ GRUPAL

Intenció comunicativa	S'han de tenir en compte els seus reforçadors i ajudar-se d'aquest per a provocar la intenció comunicativa i millorar-la.
Interacció	Potenciar les situacions d'interacció a través de convencionalismes socials, com per exemple la salutació, l'acomiadament, d'aquesta manera facilitar el començament d'una conservació.
Altres convencions	Per a una bona interacció amb els altres infants s'han de tenir en compte altres convencions que ajuden a la interacció social, com per exemple, respectar els torns, comportaments adequats, entre d'altres. S'ha de tenir en compte el seu sentit de la literalitat.
Vincle entre iguals	Els infants juguen un paper molt rellevant en la inclusió de l'alumne amb TEA a dintre de l'aula, per aquest motiu s'han de dur a terme activitats on es fomentin les habilitats socials, l'atenció, la col·laboració, aprendre a compartir, entre altres factors.
Interpretació "global"	Es tracta de sensibilitzar cap al treball en grups d'iguals i practicar i aprendre partint dels gestos, mirades, expressions, tant de la comunicació verbal i no verbal, ja que als infants amb TEA els hi sol costar interpretar aquesta informació.
Joc	És rellevant treballar la capacitat de comprensió en diverses situacions per assimilar les regles del joc i no patir les barreres socials que es poden crear en aquestes situacions. A més, cal tenir en compte els espais tant de l'aula com del centre, per així eliminar possibles barreres en els esplais.

AUTONOMIA PER A L'APRENENTATGE

Enfocament concret	Els alumnes amb TEA poden mostrar molt d'interès en les activitats i en els aprenentatges del seu gust, per això és molt rellevant partir de la seva motivació i retirar de la seva vista estímuls que el puguin distreure o inhibir.
Informació adequada	La informació de les activitats, de les proves, de les regles, entre d'altres han d'estar adaptades sempre que sigui necessari, de manera que es pot fer més abreuiat, remarcant el més important en un altre color o amb l'ajuda de pictogrames.

Autoinstruccions	Ajudar a esquematitzar, planificar i seqüenciar les feines. En aquest punt és recomanable partir de normes visuals. A més, les feines s'han de donar per parts.
-------------------------	---

ii. Estratègies per dur a terme amb el grup-classe

Xerrades sobre necessitats especials	És interessant consultar si especialistes com psicòlegs, logopedes, familiars, que treballen amb l'infant en concret poden assistir a l'aula a donar xerrades sobre la necessitat especial, en concret la que hi ha a l'aula.
Dinàmiques grupals	Les dinàmiques grupals afavoreixen la interacció entre els alumnes, d'aquesta manera es coneixen millor i conviuen amb les necessitats de cada un fomentant valors com el respecte o la col·laboració.
Aprenentatge cooperatiu	Treballar en equip és un enfocament que depèn de l'intercanvi d'informació entre els estudiants. L'ajuda entre iguals és una bona tècnica per a fomentar la inclusió a l'aula.
Agrupacions heterogènies	Agrupar els infants per diferents nivells, d'aquesta manera s'ajudaran entre ells estant participants en tot moment de l'aprenentatge conjunt dels seus companys, i afavorint l'autoestima, sobretot en aquells infants que la tenen baixa.
“Apadrinament”	<p>Una tècnica molt adequada quan hi ha un alumne amb necessitats educatives especials és fer un “apadrinament” cada setmana. Un infant s'encarregarà de “cuidar” a l'alumne en concret, amb funcions com:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Observar si es troba bé. - Si ha de parlar amb el mestre. - Si ha de sortir fora de l'aula i necessita ajuda. - Si anota a l'agenda. - Entre d'altres. <p>Aquest fet és molt positiu, ja que els infants s'adonen de la importància de tractar de manera positiva a l'infant i de respectar les seves diferències.</p>

Totes aquestes estratègies només són algunes de les tantes que existeixen, però amb les mencionades es pot realitzar una bona inclusió a dintre de l'aula. Com ja s'ha esmentat anteriorment, les estratègies, els recursos, els materials, entre d'altres més, aniran sorgint segons les necessitats del grup-classe.

b. Intervenció educativa a dintre de l'aula

La intervenció educativa a dintre de l'aula és fonamental per a tot l'alumnat, però podem dir que per alumnes amb necessitats especials com el TEA encara ho fa més rellevant. Com deien Schreibman i Koegel (1981):

“Els nens amb autisme poden aprendre, però pareix que només ho fan en condicions d'aprenentatges molt cuidades. No aprenen si no se segueixen, de forma molt escrupolosa les regles específiques d'ensenyament, identificades a través de la investigació en l'àrea d'aprenentatge. En el tractament de les persones amb autisme, el control adequat del medi per a produir l'aprenentatge és actualment el recurs més essencial, i amb unes petites desviacions en la conducta del professor poden produir greus perturbacions en l'aprenentatge del nen amb autisme”.

Totes aquestes intervencions i els seus elements com recursos, materials, entre d'altres s'han de desenvolupar des d'una perspectiva inclusiva, on tots els alumnes independentment de les seves necessitats i característiques tinguin un lloc a dintre de l'aula, amb les mateixes condicions i oportunitats. A més, tot això pretén augmentar la participació de tot l'alumnat i entre l'alumnat, de manera que inclòs es puguin crear grups de diferents nivells i es puguin enriquir uns dels altres.

Amb aquestes pràctiques a dintre de l'aula es pot arribar a reduir l'exclusió d'alumnes que destaquen per les seves necessitats com són els alumnes amb TEA, duent a terme processos de millora en tot el centre educatiu, ressaltant la preocupació per superar les barreres, percebent la diversitat no com un problema a resoldre, sinó com una riquesa, com un aprenentatge continu, i com a docents i professionals de l'educació, com una lluita perquè tots els infants gaudeixen de les millors condicions els seus drets.

Arribats a aquest punt i fent referència als alumnes protagonistes d'aquest treball és rellevant tenir present que els centres escolars han d'estar dotats de personal per atendre de manera correcta a l'alumnat, com poden ser:

- **ATE** (Auxiliar Tècnic Educatiu): Aquests professionals són els encarregats de donar suport i col·laboració en l'atenció i cuida de l'alumnat amb necessitats educatives especials. Són rellevants en les activitats de la vida quotidiana, com ara la higiene personal, l'alimentació, a més d'estar presents en activitats escolars com les sortides fora del centre, entre d'altres. Són una ajuda molt rellevant tant per l'alumnat com per al tutor/a del grup-classe.
- **PT** (Pedagogia Terapèutica): Aquests professionals són els encarregats d'intervenir amb els alumnes de manera tan individual (si la situació ho requereix) com en grup, creant un ambient el més normalitzat possible. A més, altres funcions fan referència a l'assessorament i col·laboració amb els mestres tutors en l'observació i identificació de les NEE, l'elaboració d'adaptacions curriculars, la presa de decisions sobre adaptacions metodològiques i organitzatives de l'aula, creació de materials didàctics i recursos personals, entre molts més. D'altra banda, i no menys important, es coordinen amb els serveis d'orientació educativa sobre els alumnes amb necessitats especials i les ajudes pedagògiques més adequades, intercanviant informació, estudiant casos, planificant estratègies metodològiques i elaborant plans d'actuació.

El/ la PT també és un fil conductor entre la família i el centre escolar, i s'encarrega de les entrevistes conjuntes i de recollir tota la informació necessària de l'alumne en concret.

- **AL** (Audició i Llenguatge): Aquest professional és un especialista dedicat a l'audició i llenguatge, i la seva funció en el centre educatiu es basa cultivar i desenvolupar la prevenció dels problemes de llenguatge, les capacitats comunicatives i lingüístiques i sobretot, la clau enfront de problemes específics del llenguatge i la seva comunicació. A més, com el/la PT també realitza intervencions directes de suport logopèdic, col·labora amb els altres docents, realitza un seguiment dels alumnes amb necessitats especials educatives associades a la comunicació i al llenguatge. És un suport molt necessari en el centre escolar.

- **Psicopedagoga:** Aquest professional s'encarrega de l'atenció a la diversitat, aten tant les necessitats especials com les dificultats de l'aprenentatge dels infants. El/la psicopedagoga realitza els diagnòstics de les possibles dificultats que pot presentar l'alumne en concret, per així poder actuar com més aviat millor amb la col·laboració del PT, AL, entre d'altres. Altres funcions a destacar fan referència al seguiment de l'alumnat, l'assessorament familiar, suport a l'equip docent, creació de projectes educatius, orientacions a l'estudiant, entre d'altres.

És una peça fonamental en el centre educatiu.

- **Serveis de salut mental:** Existeixen diferents serveis de salut que treballen amb infants amb necessitats especials, i en concret fem referència a USMIJ (Unitat de Salut Mental Infanto-Juvenil), i és un servei que tracta als menors d'edat amb trastorns mentals, emocionals, relacionals o de comportament. La manera d'arribar és mitjançant una derivació per part del centre educatiu de l'infant, des d'Atenció Primerenca, entre d'altres.

També és important saber de l'existència d'IBSMIA (Institut Balear per a la Salut Mental de la Infància i l'Adolescència), i fa referència a l'organisme responsable de l'avaluació, el diagnòstic i el tractament de tots els infants i joves de les Illes Balears que presenten un trastorn mental greu. Aquest organisme està format per psiquiatres, psicòlegs, infermers i treballadors socials.

- **Professionals externs:** Els professionals externs fan referència a les ajudes fora de l'escola, com per exemple els psiquiatres, logopedes, entre d'altres. Amb aquests professionals és rellevant mantenir una bona comunicació, ja que l'infant passa la major part del dia en el centre escolar i resulta de molta ajuda rebre informació dels diferents agents, per així fer un bon seguiment i una bona intervenció.

Després d'aquest petit resum sobre els possibles professionals i serveis que poden actuar a dintre del centre escolar com a fora amb els infants amb necessitats educatives especials

de qualsevol mena, i la importància de mantenir una bona comunicació i col·laboració per a unes intervencions adequades i una ajuda òptima per a l'infant, és rellevant dedicar un apartat d'aquest treball a un professional que passa la major part del temps amb els infants i és l'encarregat del seu seguiment i de la seva educació a dintre del centre, i aquest és el/la docent.

i. Tasca docent inicial i progressiva

Un/a docent només vol que la seva feina sigui òptima a dintre de l'aula, que tots els infants gaudeixin de la seva educació, que aprenguin de la millor manera possible, que tots els alumnes se sentin integrats i feliços en el centre escolar, però de vegades sorgeix la “por” davant situacions que potser són desconegudes per a nosaltres, sobretot en els primers anys de la professió.

Algunes d'aquestes inquietuds fan referència a com donar una explicació de manera adequada, a com tractar amb les famílies, a com solucionar problemes quotidians, a la típica pregunta de: ho estaré fent bé? Altres vegades, les preocupacions venen per part dels alumnes, sobretot quan a dintre del grup tenim infants amb necessitats especials de qualsevol mena. A dintre d'aquestes la més freqüent sol ser el TEA (Trastorn de l'Espectre Autista) del grau I o II, ja que els infants amb TEA del grau III quasi totes les vegades estan a les aules UECO (Unitat Específica en Centres Ordinaris) i atenen als alumnes amb NESE més greus i que per les seves característiques no poden ser atesos a dintre de l'aula ordinària.

Com ja he esmentat diverses vegades en aquest treball, l'objectiu principal tracta sobre donar les orientacions bàsiques al docent o professional que intervé a dintre de l'aula amb un infant amb TEA.

Les recomanacions són les següents:

Àmbit personal del docent	<ul style="list-style-type: none">- Mantenir la calma davant situacions crítiques.- Informar-se sobre aquesta necessitat especial.- Demanar suport i col·laboració als especialistes del centre escolar.- Incloure a l'alumne en tot moment en el grup-classe.
----------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Comunicació i seguiment amb la família.
Comunicació lingüística	<ul style="list-style-type: none"> - Reforçar els missatges dirigits al grup fent ús dels noms propis, per així captar la seva atenció. - Seqüenciar les activitats, donant les instruccions molt detallades (un recurs molt apte per aquestes situacions són els pictogrames). Utilitzar preguntes per reforçar la comprensió. - Comunicar amb missatges curts i enunciats directes sense doble sentit. - Proporcionar més temps a l'alumne tant per respondre com per realitzar la tasca. - Fer servir un llenguatge positiu.
Matemàtiques	<ul style="list-style-type: none"> - Utilitzar normes molt visuals per ajudar a organitzar les passes d'operacions, problemes, entre d'altres. Es poden fer ús d'imatges o una petita llibreta amb apunts més visuals per recordar quan faci falta. - Proposar seqüenciacions d'activitats curtes i anar incrementant progressivament la complexitat i la duració, tenint en compte la progressió de l'infant davant les explicacions. - Donar instruccions clares i senzilles per la resolució de problemes o enigmes. - Crear activitats fent ús dels gustos de l'infant, per exemple si al nen/a li agraden molt els dinosaures es poden crear problemes on els protagonistes siguin els dinosaures, d'aquesta manera s'incrementarà el seu interès davant els exercicis, i per tant, la seva atenció. - Proporcionar suports visuals per la informació més abstracta. - Les activitats han de tenir un principi i un final clar, no poden ser exercicis oberts.
Interacció amb el món físic (de vegades els alumnes amb TEA presenten híper/hiposensibilitat a determinats estímuls del món físic)	<ul style="list-style-type: none"> - Treballar aquests aspectes amb informació visual, apropaments progressius als estímuls que causen rebuig.
	<ul style="list-style-type: none"> - Fer ús d'un panel a l'aula per apuntar la informació important, com per exemple els deures, normes,

<p>Tractament de la informació i competència digital</p>	<p>entre d'altres. Aquest recurs va bé per a tota mena d'infant, sobretot per als més petits.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Situar a l'alumne prop del docent. - Evitar les distraccions referent a la decoració de l'aula, sobretot en els llocs que contenguin informació. - Fer ús d'un calendari trimestral per marcar els dies importants i tenir una concepció adequada del temps. - <i>Utilitzar les TIC ajuda a:</i> - Facilitar l'aprenentatge. - Motivar a l'alumne i reforçar les seves tasques. - Utilitzar programes com: <i>TEAyudo, AbaPlanet, iSecuencias, AprendicesVisuales, Pipo en línea</i>, entre d'altres.
<p>Competència social i ciutadana</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Definir els moments clau per parlar sobre diferents temes, com els esplais, a casa, entre d'altres. - Definir les normes per mantenir una conversa adequada. - Treballar els conflictes socials amb ajuda de còmics, contes, entre d'altres. - Cultivar a l'aula les emocions i les expressions facials. - Promoure valors de convivència. - Incentivar el treball amb col·laboració d'altres infants. - Normes amb claredat davant situacions conflictives. - Treballar aspectes com el respecte, les diferents característiques de les persones, entre d'altres, amb tot el grup-classe.
<p>Competència cultural i artística</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Creació d'un panell amb les normes de convivència i el respecte als companys. - Elaboració d'un diccionari amb imatges per ajudar a l'alumne amb TEA. - Dur a terme activitats on l'alumne sigui competent, i els altres infants puguin ajudar, de manera que pugui existir una convivència idònia.
<p>Aprendre a aprendre</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Modelar la conducta del docent o professional segons les necessitats de l'alumne. - Homogeneïtzar i coordinar amb la resta de docents i especialistes. - Anticipar les feines a casa. - Anticipar els canvis i les possibles solucions.

	<ul style="list-style-type: none"> - Programar petits descansos per assegurar que l'alumne no se sature amb tanta demanda. - Fomentar l'autonomia. - Recordar normes davant situacions difícils per a l'alumne. - Rutines clares i amb pocs canvis.
Avaluació	<ul style="list-style-type: none"> - Avaluació flexible i creativa. - Utilitzar l'observació diàriament. - Avaluació basada en fets. - Anticipar el tipus de format que es fa servir per avaluar a l'alumnat.

Aquestes recomanacions són les que un docent o professional que entra dins l'aula amb un infant amb aquestes característiques ha de tenir presents, i com bé esmenta el títol d'aquest apartat, aquesta tasca és inicial i progressiva, ja que es requereix temps per dur a terme tots aquests aspectes.

Es recomana dur a terme aquesta tasca de manera conjunta amb els especialistes que intervenen amb aquest alumnat, com pot ser el/la PT, AL, entre d'altres, i mantenir una comunicació adequada tant amb la família com amb els serveis externs.

En les recomanacions més personals es destaquen els cursos per a formar-se sobre aquesta necessitat especial, en concret hi ha una plataforma que ofereix un curs molt enriquidor per als professionals de l'educació, i va de la mà d'*Aula Desigual* (formació i assessorament pedagògic), també es recomanable llegir el *Index for Inclusion* (Annex VIII).

ii. Recursos

Els diferents recursos que es poden fer servir a dintre de l'aula amb els infants amb TEA poden ser de gran ajuda a l'hora d'afavorir i potenciar àrees com la comunicació, la socialització, la gestió de les emocions, i la millora dels seus processos d'aprenentatge.

Aquests es presenten en diferents formats, tant en digital com de manera manual (preparats per a la seva impressió).

Els més idonis per a treballar a dintre de l'aula són els següents:

ARASAAC	Aquest portal ofereix una gran varietat de recursos gràfics i materials per facilitar la comunicació de les persones amb aquesta dificultat en el llenguatge. Està especialitzat en recursos TIC i és molt útil per als infants amb TEA, ja que serveix per realitzar pictogrames de les seves rutines, de les normes, entre d'altres.
Soy Visual	Sistema de comunicació augmentativa amb diversos materials gràfics, a més, proporciona una app amb exercicis pràctics. Format gratuït.
PICTORINA	Dossier de recursos visuals de totes les temàtiques i matèries.
“El sonido de la hierba al crecer”	Bloc de contes i altres recursos com: llenguatge, emocions, autonomia, entre d'altres.
Azahar inspirat en el programa TEACCH	Conjunt d'eines d'oci, comunicació i planificació dirigides a millorar la qualitat de vida de les persones amb TEA.
iSecuencias	Aplicació per a treballar quatre àrees generals, hàbits d' autonomia, activitats lúdiques, situacions quotidianes i emocions . Basat en 100 seqüències representades per 6 personatges.
Lumosity	Entrenament cognitiu diari amb jocs que es basen en tasques neurocognitives i neuropsicològiques comunes, com la velocitat, la memòria o la resolució de problemes.
GESTIAC	Aplicació que ajuda a les persones amb TEA a gestionar el temps i l'activitat.
AbaPlanet	App d'aprenentatge per a iPad que permet treballar el reconeixement d'objectes i el seu vocabulari a través d'un sistema d'intel·ligència artificial.
ComunicaTEA	App que facilita la comunicació dels infants amb els metges o altres professionals per anticipar les accions o les proves que s'han de realitzar. També serveix per jugar, per conèixer les intervencions que es desenvolupen en el sector hospitalari.
Navegador ZAC	Navegador per a infants amb TEA. Permet interactuar amb jocs i activitats de tota mena.
Proyect@ Emociones	Aplicació gratuïta per a treballar les emocions bàsiques dels alumnes amb TEA.
LeoTEAayuda	Llibre més aplicació de caràcter educatiu que serveix per donar suport i millorar el procés d' avaluació i ensenyança d'emocions i habilitats socials d'infants amb necessitats especials.

	Aquesta eina és idònia per a avaluar i per a diagnosticar en aquest tema de les emocions.
Leo con Lula	Projecte que consisteix a aplicar un procediment de lectura global mitjançant la tecnologia per afavorir l'aprenentatge de la lectura.
PECS (Picture Exchange Children System)	Sistema de comunicació per intercanvi d'imatges.
Agenda	L'agenda o llibreta de seguiment ajudarà a l'organització de tasques i a la comunicació amb la família de l'infant.
Històries socials	Les històries socials són molt adequades per ajudar als infants amb TEA per a dur a terme diferents accions, com per exemple preparar la motxilla. Les històries socials són imatges que reproduïxen totes les passes d'una acció en concret.
Araboard	APP per a seqüenciar per unitats o realitzar panels d'anticipació per a les diferents rutines. Altres apps: E-mintza, Dictapicto, PECS IV.
FFEE	Autoinstruccions visuals, tant de manera visual (pictogrames) com escrites.
Programa Benson Shaeffer	Aquest programa pretén fomentar la comunicació espontània no verbal dels infants i fer-los conscients que a través dels signes es pot obtenir molta informació.

iii. Material

Un altre aspecte a tenir en compte per a treballar de manera eficaç amb els alumnes són els materials. Aquests han de ser adequats per a un desenvolupament evolutiu i curricular.

En aquest apartat podrem observar el material didàctic més idoni per a les diferents àrees educatives. A més, molts d'aquest són materials actualitzats d'aquest any 2022.

Cal tenir en compte, que especialistes com el/la PT s'encarreguen de crear o adaptar materials adequats per a l'ensenyament dels infants, d'aquesta manera és important consultar amb aquests per a una bona tria i per agilitzar la tasca, de manera que es vegi beneficiat l'infant i sempre tingui recursos i materials disponibles a l'aula.

Alguns d'aquests són els següents:

Estimulació visual	<ul style="list-style-type: none"> - Pilotes sensorials (amb sorolls, llums i diferents textures). - Mossegador (de plàstic) per ajudar a reduir l'ansietat. - Ampolles de diferents colors i amb objectes flotants a dintre. - Làmpada de fibres lluminoses. - Safata d'exploració amb diferents textures, colors i formes.
Estimulació auditiva	<ul style="list-style-type: none"> - Instrument pal de pluja per calmar. - Tiki musical (aparell que estimula l'audició, el ritme, la psicomotricitat, entre d'altres). - Diferents instruments musicals (segons les inquietuds de l'infant).
Motricitat fina	<ul style="list-style-type: none"> - Cub amb diverses formes per encertar les peces. - Pinceres de la roba. - Boles i fil, per encertar i crear "joies" com un joc. - Femelles i caragols. - Mosaics. - Sabates per fermer els cordons. - Sorra màgica.
Motricitat gruixuda	<ul style="list-style-type: none"> - Pilota de ioga per saltar. - Material d'educació física com un matalàs. - Túnel de colors. - Pedres d'equilibri. - Taula corba (material Montessori).
Treballar l'atenció	<ul style="list-style-type: none"> - Joc Speed cups. - Cartes d'animals (trobar la parella d'animals de la granja). - Mandales. - Joc Catch it. - Jocs de seriació. - Bingo d'animals, euros (segons el nivell de l'infant).
Llenguatge i comunicació	<ul style="list-style-type: none"> - Joc per formar paraules. - Estoig amb pictogrames. - Targetes amb vocabulari bàsic, com emocions, verbs, entre d'altres. - Cartes per associar la imatge amb la paraula. - Estoig amb imatges reals per formar oracions i mantenir una conversa. - Joc de "Qui és qui?"
Habilitats socials i emocions	<ul style="list-style-type: none"> - Mímica de diferents emocions. - Conte "El monstre de colors". - Dibuixar els sentiments amb diferents colors i deixar que l'infant s'expressi amb llibertat.
	<ul style="list-style-type: none"> - Targetes per associar el nombre amb la quantitat.

Lògica- matemàtiques	<ul style="list-style-type: none"> - Pinces i nombres (col·locar tantes pinces com el nombre indiqui). - Rellotge manual i manipulable per aprendre les hores. - Àbac.
---------------------------------	---

iv. Metodologies

L'educació presenta diferents metodologies, però no totes funcionen d'igual manera per a tots els infants, independentment de les seves necessitats i característiques. Abans de treballar segons una d'aquestes és rellevant conèixer l'alumnat o l'alumne en concret, d'aquesta manera triar l'opció més adequada possible.

Una de les metodologies més adequades fa referència al **treball cooperatiu**, ja que dona resposta als principis i valors de l'educació inclusiva i l'objectiu principal és que tots els alumnes gaudeixen del seu rol a dintre de l'equip. D'aquesta manera es fomenta el compromís i la interacció social positiva. S'han de fomentar les activitats grupals.

Una altra metodologia és el **mètode TEACCH** (Annex VII) (Treatment and Education of Austistic related Communication Handicapped Children). Aquesta permet als alumnes créixer en un ambient productiu i positiu, afavorint sobretot l'autonomia, i per tant, la qualitat de vida individual i la de les famílies.

Els seus principis són els següents:

- *Ensenyança estructurada*: organitzar l'aula i fer que els processos i els estils d'ensenyament estiguin orientats a l'autisme. D'aquesta manera es pretén donar resposta a les dificultats receptives del llenguatge, la comunicació expressiva, la capacitat d'atenció i memòria.
- *Estructuració física i temporal*: adaptar l'aula per racons on les normes siguin clares i on l'alumne pugui tenir clar el que s'espera d'ell, d'aquesta manera es fomenta la seva autonomia.
- *Informació visual*: les instruccions visuals ajuden a l'infant a comprendre que ha de fer i a flexibilitzar el seu comportament. El seu procediment és majoritàriament visual, d'aquesta manera es pot garantir la seva comprensió.

D'altra banda, la **filosofia Montessori**, fa referència a deixar que l'alumne es desenvolupi de manera natural amb un entorn de cooperació, respecte i tolerància i on el docent pugui optimitzar aquest entorn per facilitar l'autonomia.

Algunes de les similituds que presenten aquestes metodologies són:

- Estructura d'espais per racons.
- Ambient i espais organitzats.
- Material manipulatiu.
- Importància a la vida pràctica.
- Potenciar el treball autònom.
- Aprenentatge experimental.

v. Treball interdisciplinari

El treball interdisciplinari sempre ha estat molt important en la docència. Els centres educatius compten amb un equip docent i a dintre d'aquest un equip de suport, on tots aquests han de treballar de manera interdisciplinària per aconseguir una bona educació.

El tutor o tutora d'aula es compagina amb altres docents especialitzats, com per exemple amb qui imparteix la llengua castellana, catalana o anglesa, amb el mestre d'educació física, de música, entre d'altres, i amb molts d'aquests s'aprofita per enllaçar continguts del currículum en les explicacions, de manera que els alumnes relacionin les matèries.

En aquest cas hem de donar rellevància als especialistes de l'equip de suport, ja que són qui fan feina amb els alumnes amb necessitats educatives especials i amb qui el tutor/a de l'aula ha de treballar de manera conjunta per a una bona organització i per tant, una bona educació cap als infants. Aquest treball interdisciplinari es dura a terme sobretot amb el/la PT, amb l'AL, el/la pedagoga del centre, entre d'altres.

CENTRE	<ul style="list-style-type: none">- Elaboració del projecte educatiu.- Detecció de necessitats en la formació.- Coordinació de programes.
---------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboració de la planificació d'horaris i recursos. - Creació de recursos.
AULA	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboració del programa d'aula. - Adequacions curriculars. - Recerca de recursos i materials apropiats. - Adaptacions generals.
ALUMNE	<ul style="list-style-type: none"> - Identificació de les necessitats educatives especials. - Intervencions conjuntes a l'aula. - Observació del progrés de l'alumne. - Avaluació. - Coordinació i comunicació amb les famílies i serveis externs.

Totes aquestes accions són algunes amb les que és de gran rellevància treballar de manera conjunta amb l'equip docent, i amb els professionals indicats. Alguns consells perquè es dugui a terme de manera adequada són:

- Bona comunicació.
- Formació constant.
- Programar reunions amb l'UOEP (Unitat d'Orientació Educativa i Psicopedagògica).
- Programar reunions amb l'equip de suport setmanalment.
- Fer ús d'eines com el Google Calendar o plafons informatius.
- Si és possible tenir una hora al dia (hora exclusiva) per a programar.

Tota ajuda entre companys/es és necessària i adequada per a garantir una bona educació.

c. Atenció a les famílies

El paper de les famílies és fonamental per a una intervenció adequada i un progrés positiu en els alumnes amb TEA. Com defensava Gándara (2007) “cal educar als pares com a coterapeutes”, ja que ha d'existir un vincle entre escola-família el més favorable, pel fet que els dos agents tracten amb l'infant amb necessitats de manera directa. Aquest fet també implica que els pares hagin d'adequar l'estructura de la seva llar, un ambient adequat i desenvolupar les habilitats conjuntament amb els agents implicats, com per exemple els docents, professionals externs, com logopedes, psicòlegs, entre d'altres.

i. Coordinació famílies-centre educatiu

Algunes estratègies per aconseguir una bona coordinació amb les famílies són les següents:

Programar entrevistes	És fonamental mantenir entrevistes cada cert temps per assegurar un bon intercanvi d'informació i saber si les actuacions resulten positives o s'han de millorar.
Mantenir una bona comunicació	Les famílies han de sentir com el docent els entén, com emfatitza amb ells. La comunicació ha de ser positiva i recíproca. Durant el dia, tant a l'entrada com a la sortida és important intercanviar preguntes com: <ul style="list-style-type: none">- Ha anat tot bé?- Ha dormit bé?- Hi ha algun aspecte que vulgueu esmentar? El feedback ha de ser bàsic en el dia a dia.
Sol·licitar recursos	El centre educatiu ha de sol·licitar tots els recursos possibles per ajudar a les famílies, ja que n'hi ha molts que són gratuïts i les famílies han de poder fer ús d'aquests. S'ha d'ajudar sempre que es pugui, per agilitzar els tràmits.
Acordar objectius	En les entrevistes és rellevant acordar diferents objectius a treballar de manera conjunta, d'aquesta manera creem un fil conductor entre els dos àmbits i lluitem pel mateix objectiu de manera conjunta.

En tot cas, és rellevant conèixer a les famílies, per saber en quina situació es troben, tant a nivell familiar, econòmic, emocional, entre d'altres. Tota aquesta informació ens ajudarà a saber de manera més òptima el camí a seguir. A les entrevistes és recomanable la intervenció de la psicopedagoga del centre i si és possible i el centre educatiu està dotat d'aquest professional, del psicòleg també, ja que les famílies sobretot al principi passen per situacions complicades i les emocions són diverses.

ii. Serveis d'ajuda

Afortunadament, hi ha molts de serveis avui dia que ajuden a les tant als centres educatius com a les famílies amb els infants i amb els adults amb autisme. Molts d'aquests són de diferents ciutats, però compten amb la seva pàgina web i amb recursos desagregables.

Alguns d'aquests són:

DELETREA	<p>Centre de Psicologia i Llenguatge, ajuden a millorar la qualitat de vida de les persones amb TEA i amb TEL (Alteracions Específiques del Llenguatge).</p> <p>Telf: 915733326 Correu: info@deletrea.es</p>
Fundació ORANGE	<p>Servei que ofereix diferents programes tecnològics per a millorar la qualitat de vida d'aquestes persones. Moltes d'aquestes han estat mencionades en aquest treball, com per exemple AZAHAR.</p> <p>Correu: fundacion.es@orange.com</p>
Associació ASPERGA	<p>Centre sociosanitari que ofereix atenció especialitzada i orientació, tant als seus usuaris amb TEA com als seus familiars.</p> <p>Correu: asperga@asperga.org</p>
Planeta Visual	<p>Recurs de suport en la planificació en la intervenció d'infants amb TEA, tant per centres educatius com per les famílies.</p> <p>Pàgina web: http://planetavisual.catedu.es/planeta_visual.html</p>
Doctor TEA	<p>Fundació que afavoreix la comunicació i la creació de vincles entre els professionals de la sanitat i les persones amb TEA.</p> <p>Correu: info@doctortea.org</p>
CAIS	<p>Centre d'Atenció Integral Sociofamiliar. Aquest centre ofereix intervencions per al tractament del TEA amb un caràcter psicoeducatiu, ja que orienta els punts més forts i proporciona suports que afavoreixen el desenvolupament personal, la inclusió social i la qualitat de vida dels infants amb necessitats i la seva família.</p> <p>Telf: 916166304 Correu: cais@atencionintegral.es</p>
ORIENTATEA	<p>Aquesta fundació ofereix un servei d'informació i orientació per a les persones amb Trastorn de l'Espectre Autista i a les seves famílies en diferents àmbits, com el sanitari, educatiu, social o laboral.</p> <p>Telf: 916587378 Correu: info@fundacionconectea.es</p>

7. Conclusions

Per acabar aquest TFG “Guia bàsica per a tractar la inclusió de l’alumnat amb TEA a dintre de l’aula” es poden destacar les següents conclusions:

Primerament, la meua motivació inicial que ja vaig esmentar a l’apartat de la introducció. Aquesta motivació ha estat present en tot el procés d’aquest treball de fi de grau, ja que el meu principal objectiu és que aquest TFG serveixi d’ajuda als docents o persones implicades amb infants que tenen Trastorn de l’Espectre Autista. És molt rellevant que aquests tinguin una base sòlida per atendre de manera adequada, i de la mateixa manera assegurar una educació, una vida social i un camí el més adequat possible, on la inclusió sigui la protagonista en tot moment tant per l’infant com per la família.

Pel que fa als objectius esmentats al començament d’aquest TFG penso que s’ha arribat a cada un d’aquests, ja que a partir de voler millorar l’atenció educativa que reben els alumnes amb TEA, i per tant, la seva inclusió a l’aula, s’han pogut treballar aspectes com conèixer els suports que incrementen la inclusió, proporcionar unes bones estratègies a dintre de l’aula i per tant, tenir coneixement sobre l’alumnat amb TEA, tots aquests objectius han estat una consecució de l’objectiu principal, i han estat presents en tot el procés d’aprenentatge.

Una de les mancances que s’ha pogut experimentar ha estat el fet de tenir un espai reduït per tractar aquest tema tan divers, per tant, he hagut de fer una recerca molt àmplia i he trobat diversa informació, però en ser un TFG he hagut de fer un treball de síntesis i fer un tria de les estratègies, recursos, material, associacions, entre d’altres més apropiats i que penso que són més adequats per donar pas al camí de la inclusió.

Seguint amb les mancances, una trista realitat és la poca formació que tenen quasi la majoria de docents referent a aquest tema. En tots els pràcticums que he realitzat he pogut observar la falta de formació, però també d’interès que hi ha per tractar la diversitat i les necessitats especials. Aquest fet s’ha de canviar i és una acció que ens pertoca a tots, per aquest motiu també aquest TFG pot ajudar a derrumbar alguna de les barreres que existeixen.

Una vegada més m'agradaria aclarir com aquest treball de fi grau va dedicat a tot l'alumnat amb TEA d'Educació Primària, però no s'ha volgut fer referència a un grau de TEA en concret, pel fet que totes les estratègies i tot el que aquestes inclouen estan pensades per atendre a tot l'alumnat independentment del grau I o II, ja que en tot moment s'ha recalcat que el docent o la persona implicada ha de conèixer a l'alumne i adaptar segons les seves necessitats i característiques.

Com a futures investigacions, m'agradaria continuar ampliant aquesta guia bàsica i arribar a tenir un guia completa tant per seguir ajudant als docents com per al meu futur com a docent, o com a PT.

Estic molt satisfeta amb la meva feina i amb el tema triat, ja que he aprofundit més sobre aquesta necessitat especial i he pogut treballar una qüestió que em vaig proposar fa quasi dos anys en les meves primeres pràctiques com a mestra. És un plaer poder acabar la meva carrera universitària defenent l'educació inclusiva i els drets dels alumnes amb necessitats educatives especials.

Per acabar m'agradaria donar la força necessària a tots els mestres, professionals, famílies i persones implicades amb infants amb Trastorn de l'Espectre Autista. La feina de tots és el resultat d'una vida plena i feliç per a les persones amb necessitats especials i la nostra ajuda és essencial en aquest procés.

“No hem de tractar l'educació inclusiva com un problema, sinó com un continu aprenentatge”

8. Annexos

Annex I:

<https://web.teaediciones.com/ados-2-escala-de-observacion-para-el-diagnostico-del-autismo---2.aspx>

Annex II:

<https://web.teaediciones.com/ABAS-II.-SISTEMA-PARA-LA-EVALUACION-DE-LA-CONDUCTA-ADAPTATIVA.aspx>

Annex III:

<https://web.teaediciones.com/scq-cuestionario-de-comunicacion-social.aspx>

Annex IV:

https://mchatscreen.com/wp-content/uploads/2015/05/M-CHAT-R_F_Spanish_Spain.pdf

Annex V:

<http://espectroautista.info/AQ-es.html>

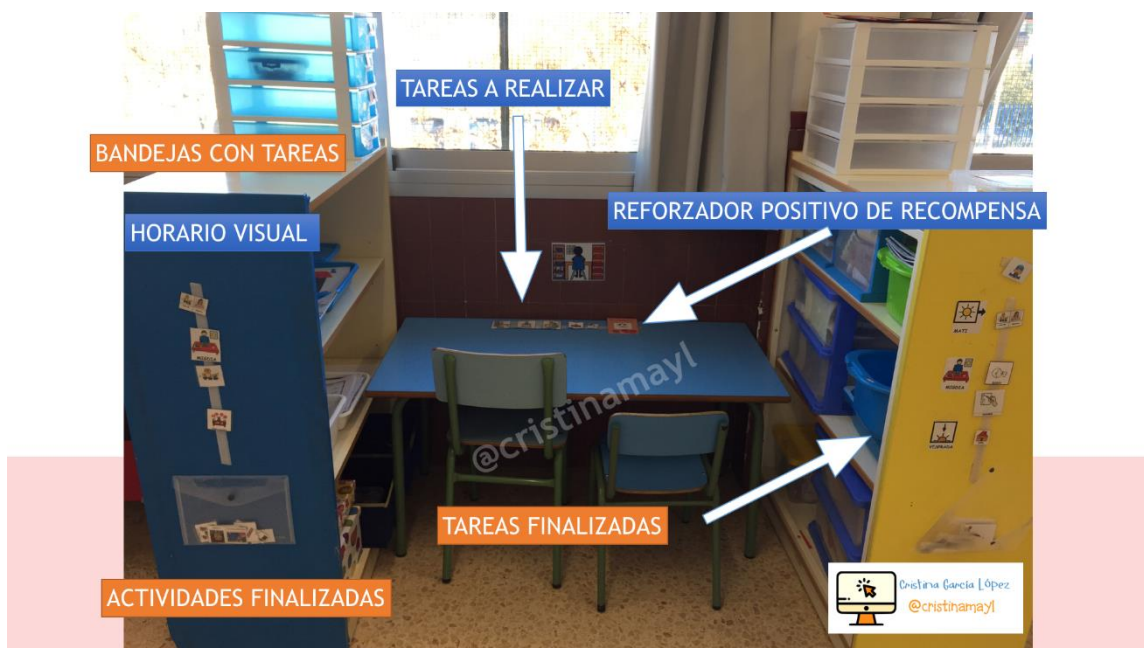
Annex VI:

Creris de Diagnòstic DSM-V

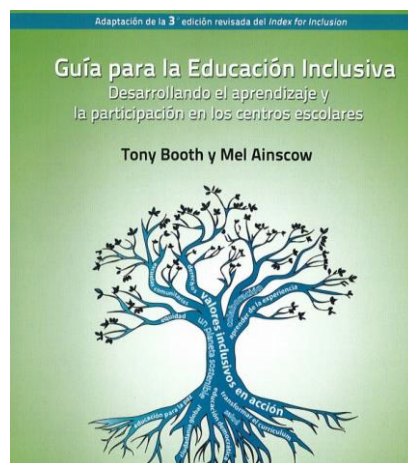
a	Deficiències persistents en la comunicació social i en la interacció social en diversos contextos. Aquestes deficiències han de manifestar-se segons diversos exemples il·lustratius que ofereix el propi manual, a més s'ha d'especificar la gravetat actual d'acord amb el grau d'ajuda en aquesta àrea de desenvolupament.
b	Patrons repetitius i restrictius de comportament, interessos que es manifesten en dues o més vegades d'aquestes: <ul style="list-style-type: none">- Moviments, utilització d'objectes o parla estereotipada, repetitiva.- Insistència en la monotonia, molta inflexibilitat amb les rutines.- Interessos molt restringits i fixos que no són anormals.- Hiperactivitat als estímuls del seu voltant.
c	Els símptomes han d'estar presents en el primers moments de la fase de desenvolupament (cap als trenta mesos).
d	Els símptomes causen un deterior clínicament significatiu en àrees socials, laborals, entre d'altres més habituals.
e	S'ha de tenir en compte que la discapacitat intel·lectual i el trastorn de l'espectre autista coincideixen i per a fer una bona distinció en el diagnòstic la

	comunicació social ha d'estar baix del previst per al nivell general del desenvolupament.
f	<p>És necessari tenir en compte aquests símptomes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Amb o sense dèficit intel·lectual. - Amb o sense deterior del llenguatge. - Associat a una afectació genètica o a un factor ambiental, com per exemple el Síndrome de Rett. - Associat a un altre trastorn del desenvolupament neurobiològic.

Annex VII:

Annex VIII:

9. Referencias bibliogràfiques

Ajustes educativos para el alumnado con TEA: ¿se conocen todas las opciones existentes? / Nortea. (s. f.). Ajustes Educativos para el Alumnado con TEA.

Recuperat de:

<https://nortea.org/ajustes-educativos-para-el-alumnado-con-tea-se-conocen-todas-lasopciones-existentes/>

Aproximación a la intervención educativa en estudiantes con Trastorno del Espectro Autista (TEA) mediante el Modelo Denver de atención temprana (ESDM). (2015–2016).

Aproximación a la intervención educativa en estudiantes con Trastorno del Espectro Autista (TEA) mediante el Modelo Denver de atención temprana (ESDM). Recuperat de:

[http://riberdis.cedid.es/bitstream/handle/11181/5607/Aproximaci%
c3%b3n_intervinci%
b3n_educativa_TEA.pdf?sequence=1](http://riberdis.cedid.es/bitstream/handle/11181/5607/Aproximaci%c3%b3n_intervinci%b3n_educativa_TEA.pdf?sequence=1)

C. Lord, M. Rutter, P. C. DiLavore, S. Risi, K. Gotham y S. L. Bishop C. Lord, R. J. Luyster, K. Gotham y W. Guthrie. (2015). *Escala de Observación para el Diagnóstico del Autismo*. Recuperat de:

https://web.teaediciones.com/Ejemplos/ADOS-2_extractoWEB.pdf

C., & R. (2017, 26 septiembre). *10 interesantes recursos educativos para niños con TEA*. Red Cenit. Recuperat de:

<https://www.redcenit.com/recursos-educativos-para-ninos-con-tea/>

Colmenares, M. (2021, 10 septiembre). *7 Mejores Programas Para Niños Con Autismo*.

Mundobytes. Recuperat de:

<https://mundobytes.com/programas-para-ninos-con-autismo/>

Comín, D. (2020, 1 junio). *Dificultades de aprendizaje asociadas a mala conectividad cerebral*. Autismo Diario. Recuperat de:

<https://autismodiario.com/educacion-general/>

Cuestionario M-CHAT Revisado de Detección del Autismo en Niños Pequeños con Entrevista de Seguimiento (M-CHAT-R/F)TM. (2009). Recuperat de:

https://mchatscreen.com/wpcontent/uploads/2015/05/MCHATR_F_Spanish_Spa_in.pdf

Educación, E. D. E. E. (2022, 17 febrero). *Principales estrategias educativas para niños con autismo*. VIU. Recuperat de:

<https://www.universidadviu.com/es/actualidad/nuestrosexpertos/principalesestrategias-educativas-para-ninos-con-autismo>

Evolución de la legislación educativa española en cuanto a la Atención a la Diversidad.

(s. f.). Evolución de la legislación educativa española. Recuperat de:

<https://www.fundacioncadah.org/web/articulo/evolucion-de-la-legislacion-educativa>

Fuertes, M. C. (2021, 9 enero). *INCLUSIÓN DEL ALUMNADO TEA EN EL AULA ORDINARIA: OBSTACULOS Y RETOS*. Asociación Tajibo. Recuperat de:

<https://tajibo.org/inclusion-alumnado-tea-aula-ordinaria/>

Guía de Práctica Clínica Para el Manejo de Pacientes con Trastornos del Espectro Autista en Atención Primaria. (2009). Ministerio de Ciencia e Innovación. Recuperat de:

https://portal.guiasalud.es/wpcontent/uploads/2018/12/GPC_462_Autismo_Lain_Entr_compl.pdf

Guía para profesores y educadores de alumnos con autismo. (2011). Federación Autismo Castilla y León. Recuperat de:

https://autismocastillayleon.com/wpcontent/uploads/2016/06/guia_para_profesor_es_y_educadores_de_alumnos_con_autismo4.pdf

Guías y Manuales. (s. f.). autismo TEAyudo. Recuperat de:

<https://www.autismoteayudo.com/castellano/recursos/gu%C3%ADas-y-manuales-pdf/>

José Luis Barrios Roda Asunción Blau Amorós Carmina Forment Dasca. (2015). *Una Guía para la Comunidad Educativa*. Comunitat Valenciana. Recuperat de:

<http://www.edu.xunta.gal/centros/ceipbarriemaza/system/files/Gui%CC%81a%20TEA%20%28Castellano%29.pdf>

Los trastornos del espectro autista (TEA). (s. f.). Los trastornos del espectro autista.

Recuperat de:

<https://www.pediatriaintegral.es/publicacion-2017-03/los-trastornos-del-espectro-autistatea/>

Manel Ortín Lacort i Clotilde Carrasco Rueda. (2010). *Atenció a la diversitat*. Atenció a la Diversitat. Recuperat de:

https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_m02_/web/fp_edi_m02_htmlindex/mdi_a/fp_edi_m02_u6_pdfindex.pdf

P. (2018, 12 febrero). *¿Qué es el proyecto PEANA?* El pupitre de Pilu. Recuperat de:

<https://www.elpupitredepilu.com/2015/06/29/que-es-el-proyecto-peana/>

Sandra Ruiz Bustos y Miriam Muñoz Torres. (2017). *Guía para el juego dirigido en centros educativos*. Asociación Autismo Córdoba. Recuperat de:

http://www.autismo.org.es/sites/default/files/blog/adjuntos/yo_tambien_juego_te_apunta_optimizado.pdf

Soto, V. M. (2022, 14 marzo). *Autismo material educativo 2022*. Tu Conducta.

Recuperat de:

<https://www.tuconducta.com/autismo-infantil/autismo-material-educativo>

Teoría de la mente: qué es, como funciona con autistas y principales consecuencias

«Telepsicología infantil & Teoría de la mente: qué es, como funciona con autistas y

principales consecuencias « Telepsicología infantil. (2019, 1 julio). *Teoría de la mente:*

qué es, como funciona con autistas y principales consecuencias. Mentelex. Recuperat de:

<https://blog.mentelex.com/teoria-de-la-mente-autismo/>